BANK
DOBRYCH
PRAKTYK

ORE Ośrodek Rozwoju Edukacji

Ewa Szczecińska

Samodzielne, godne i wartościowe życie

Kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów Zespołu Szkół Specjalnych w Kowanówku

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

ORE Ośrodek Rozwoju Edukacji

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Tekst: **Ewa Szczecińska**
Dyrektor Zespołu Szkół Specjalnych w Kowanówku
64-600 Oborniki
ul. Miłowody 2
tel./faks: (61) 29 61 592
tel. kom. 609 404 087
e-mail: zespolszkolspecjalnych@wp.pl
www.zss-kowanowko.edu.pl

Redakcja merytoryczna
Dorota Suchacz

Redakcja językowa i korekta
Katarzyna Majewska

Projekt okładki
Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji
Creative Commons 4.0 Polska (CC BY-NC)
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Materiał powstał w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Wstęp 3

Etapy działań 4

Wdrażanie zadań 4

Efekty rozwijania kompetencji kluczowych..... 7

Trudności w realizacji 7

Podsumowanie 8

Wstęp

Jestem dyrektorem Zespołu Szkół Specjalnych w Kowanówku nieprzerwanie od 15 lat. Dbam zarówno o rozwój własny, jaki i pracowników, którzy tworzą bardzo aktywną grupę zawodową i zarażają swoją edukacyjną pasją wszystkich dookoła. Obcowanie z takimi osobami mobilizuje do podejmowania nowych wyzwań edukacyjnych.

Ostatnio szukałam formy doskonalenia zawodowego, która przyczyniłaby się do podniesienia jakości pracy szkoły. Znalazłam cykl szkoleń realizowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji *Jak wspomagać szkoły w zakresie kształcenia kompetencji kluczowych uczniów*, realizowanych w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty".

Już po pierwszym dniu szkolenia byłam pod ogromnym wrażeniem tematów podejmowanych przez prowadzących, którzy wykazali się doskonałymi kompetencjami zawodowymi. Ten profesjonalizm towarzyszył im przez cały cykl zajęć. Dyrektorzy uczestniczący w projekcie to ludzie bardzo zaangażowani w swoją pracę i posiadający ogromny potencjał. Dzięki spotkaniom cały czas mieliśmy możliwość wymieniania się swoimi doświadczeniami i dobrymi praktykami. Staliśmy się równorzędnymi partnerami i nie miało znaczenia, czy ktoś reprezentował dużą szkołę, czy małą, przedszkole czy technikum. Mogliśmy spotkać się w jednej przestrzeni.

Dzięki udziałowi w programie byłam w stanie bez problemu przenieść zdobytą wiedzę i umiejętności na grunt własnej szkoły. Przy okazji uświadomiłam sobie, że podstawa programowa przestaje być tylko hasłem, a staje się rzeczywistością. Piszę te słowa z całą odpowiedzialnością, gdyż szkoły specjalne mają swoją specyfikę dotyczącą podejścia do realizacji zagadnień z podstawy programowej. Udział w projekcie uświadomił nam nowe znaczenie pojęć typu: cel, zadanie, wartości, umiejętności czy postawy. Poznaliśmy również formę obserwacji zajęć, jaką jest spacer edukacyjny, którego elementy również wprowadziłam i ujęłam w planie nadzoru pedagogicznego.

Jednak najważniejszy i najbardziej istotny był fakt, że nikt z nas po zakończeniu projektu nie został sam, gdyż miał przydzielonego doradcę. Pozostała też możliwość dzielenia się swoimi sukcesami i porażkami. Opiekun wspierał, udzielał cennych wskazówek, podsyłał ciekawą bibliografię – jednym słowem: motywował. Ponadto uczestnicy mieli możliwość współpracy w sieci.

Chciałabym podzielić się swoimi dobrymi praktykami, opisać działania, które wdrożyłam i wdrażam, oraz efektami uzyskanymi do tej pory.

Etapy działań

Po pierwszym zjeździe na początku czerwca uświadomiłam sobie, że jest to dobry czas na zaplanowanie działań, które pozwolą dobrze przygotować się do rzeczywistości mającej się zmienić z dniem 1 września 2017 roku. Prace przebiegały etapami.

Na posiedzenie rady pedagogicznej w czerwcu zaprosiłam wszystkich pracowników szkoły, aby wykorzystując metodę *world café* wyrazili swoje oczekiwania oraz wskazali mocne i słabe strony szkoły. Skupiliśmy się na tym, co ułatwia nam pracę, a co ją utrudnia, w czym jesteśmy lepsi od innych, a co musimy usprawnić. Lider każdego zespołu przedstawił na forum zapisane hasła. Następnie dokonaliśmy analizy merytorycznej i sformułowaliśmy wnioski na następny rok szkolny, które zostały ujęte w planie nadzoru pedagogicznego.

W drugiej części omówiłam wybrane hasła z nowej podstawy programowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym pod kątem kształtowania określonych umiejętności. Priorytetem w edukacji takich dzieci jest rozwijanie kompetencji osobistych, komunikacyjnych i społecznych, które pozwolą im na przyszłe w miarę samodzielne, godne i wartościowe życie. Zostały przeprowadzone warsztaty, mające na celu przygotowanie nauczycieli do refleksji w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych pod kątem realizowanych projektów i podejmowania nowych zadań w kolejnym roku szkolnym.

Koniec sierpnia okazał się bardzo pracowity, ale byłam świadoma wyzwań i dlatego łatwiej zmierzyłam się z natłokiem zadań. Kształtowanie kompetencji kluczowych stało się priorytetem. Musiałam jedynie zachęcić nauczycieli do realizowania nowych zadań, aby ich świadomość w tym zakresie również wzrosła.

Na sierpniowym posiedzeniu rady pedagogicznej przedstawiłam i omówiłam zagadnienia związane z realizacją nowej podstawy programowej z uwzględnieniem rozwijania kompetencji kluczowych.

Wdrażanie zadań

Kierując się art. 111 pkt. 5 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo Oświatowe* (Dz.U. 2017 poz. 59) powołałam m.in. Zespół Edukacyjno-Terapeutyczny, Zespół Wychowawczo-Profilaktyczny oraz Zespół ds. Awansu Zawodowego wraz z ich przewodniczącymi oraz wyznaczyłam im określone zadania. W skład Zespołu ds.

Awansu Zawodowego wchodzą nauczyciele odbywający staż oraz nauczyciele nowo zatrudnieni, których wspieram merytorycznie w zakresie tworzenia i realizacji planu rozwoju zawodowego.

Zespoły na spotkaniach w formie warsztatowej analizowały, jakie kompetencje są kluczowe w naszej szkole w kontekście niepełnosprawności uczniów. Pracowaliśmy intensywnie w grupach, skupiając się na analizie zagadnień z podstawy programowej pod kątem postaw, umiejętności i wiedzy. Miała miejsce wspaniała merytoryczna dyskusja o tym, dokąd zmierzamy, co chcemy osiągnąć i w jaki sposób te cele zrealizować.

W efekcie wybraliśmy dwie kluczowe kompetencje: **porozumiewanie się w języku ojczystym** oraz **kompetencje społeczne i obywatelskie**. Nasze piękne plakaty z postaciami, które symbolizowały język kompetencji, zawisły na korytarzu i w pokoju nauczycielskim. Dzięki temu cała społeczność szkolna mogła zobaczyć, na co będziemy kłaść nacisk w bieżącym roku szkolnym.

Następnie przewodniczący zespołów opracowali harmonogram działań oraz wskaźniki i mierniki, według których będą dokonywali ewaluacji i okazało się, że to nie takie proste. Ten etap pracy przyczynił się do wzmocnienia współpracy nauczycieli.Materiał stał się podstawą do stworzenia Planu Nadzoru Pedagogicznego na rok szkolny 2017/18. Został on wypracowany wspólnie, dzięki czemu był bliższy nauczycielom. W harmonogramie jako priorytet określono rozwijanie kompetencji kluczowej porozumiewania się w języku ojczystym oraz kompetencji społecznych i obywatelskich. Sformułowałam wówczas zasadnicze pytanie diagnostyczne: jak będziemy kształtować kompetencje kluczowe w naszej szkole?

W kolejnym kroku skupiłam się na pytaniach kluczowych, wskaźnikach sukcesów oraz narzędziach badawczych, które były efektem pracy warsztatowej. Pytania kluczowe skłaniają nas do refleksji, która nierozerwalnie wiąże się ze specyfiką placówki kształcenia specjalnego. Poniższy schemat obrazuje sformułowane pytania kluczowe i wskaźniki sukcesu.

Pytania kluczowe	Wskaźnik sukcesu
1. Jaki jest poziom poprawności uczniów w zakresie wypowiedzi ustnych na zajęciach edukacyjnych, rewalidacyjnych i świetlicowych?	1.1. Uczniowie na wszystkich zajęciach wypowiadają się w sposób poprawny, potrafią poprawnie zdefiniować swoje potrzeby, potrafią posługiwać się zwrotami grzecznościowymi, zamknąć myśl w pełnym zdaniu.
2. Czy nauczyciele zwracają się do uczniów w sposób zrozumiały w zakresie formułowania pytań, używania zwrotów, terminologii, odpowiedniej modulacji i intonacji głosu?	2.1. Nauczyciele posługują się językiem zrozumiałym dla ucznia, uczniowie biorą aktywny udział w lekcji, uczniowie pracują samodzielnie z tekstem.
3. Jaki jest poziom komunikowania się uczniów na zajęciach w zakresie: reagowania na polecenia, wykonywania zadań i poleceń, komunikowania swoich potrzeb, okazywania emocji?	3.1. Uczniowie potrafią w zrozumiały sposób komunikować swoje potrzeby, w różnych sytuacjach szkolnych w otwarty sposób komunikują się z otoczeniem.
4. Czy środowisko rodzinne sprzyja aktywności werbalnej i pozawerbalnej uczniów w zakresie poprawnego wypowiadania się?	4.1. Rodzice współpracują z nauczycielami w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów w zakresie porozumiewania i komunikowania się.

Następnie opracowałam kontrolno-oceniający i diagnozujący plan obserwacji, który uwzględniał cele obserwacji przedstawione jako elementy zawarte we wskaźnikach. Na pierwszym zebraniu we wrześniu rodzice zostali poinformowani, jakie umiejętności rozwijamy i w jaki sposób mogą nas w tym procesie wspierać. Jeśli kładziemy nacisk na poprawną komunikację, to wiadome jest, że nie możemy ograniczać się jedynie do pobytu dziecka w szkole. Chcieliśmy uczulić rodziców i zachęcić ich

do monitorowania codziennych sytuacji w domu rodzinnym. Poprosiliśmy, by zwrócili uwagę na zwroty grzecznościowe, wypowiadanie się dzieci w różnych relacjach społecznych, w tym również na komunikację z rodzeństwem. Oczywiście nie możemy wymagać, aby rodzice opracowywali całą metodologię badań. Jeśli jednak na koniec roku szkolnego przeprowadzimy wśród nich ankietę, być może uzyskamy informacje, które będą ilustrować wartość dodaną.

Proces wdrażania kompetencji kluczowych w naszej szkole trwa i trwać będzie nadal.

Efekty rozwijania kompetencji kluczowych

Z moich dotychczasowych obserwacji wynika, że:

- nauczyciele stali się bardziej świadomi swoich działań;
- znacznie poprawiła się współpraca pomiędzy nauczycielami;
- uczniowie stali się prawdziwymi uczestnikami procesu edukacyjnego – są świadomi, na jakie kompetencje kładziemy nacisk;
- zaplanowane projekty, programy nawiązują do wybranych kompetencji;
- obserwacje zajęć są odpowiedzią, jak przebiega w praktyce rozwijanie wybranych kompetencji;
- nauczyciele zaczęli skupiać się na efektach podejmowanych działań poprzez obserwację, analizę, ocenę przebiegu procesu nauczania pod nieco innym kątem niż zwykle;
- w sprawozdaniach cząstkowych za okres stażu nauczyciele odnosili się do kształtowania wybranych kompetencji kluczowych w kontekście podejmowanych przez siebie działań i dzięki temu okazało się, że ich realizacja wcale nie jest łatwa;
- nauczyciele w codziennej pracy podejmują inicjatywy, które sprzyjają rozwijaniu właściwych postaw i umiejętności, np. organizują wycieczki, realizują projekty edukacyjne;
- w zespołach w sposób bezpieczny nauczyciele mogą podzielić się dobrymi praktykami.

Trudności w realizacji

Jedną z trudności okazało się stawianie pytań i udzielanie odpowiedzi, o czym przekonaliśmy się w praktyce. Przykłady takich sytuacji można mnożyć. Zastanawia bowiem np. w jakim celu wychowawcy klas 1–3 organizują wyjazd do kina na określoną

baśń filmową? Pytanie takie można sformułować bez trudu, wydaje się wręcz banalne, natomiast odpowiedź okazuje się trudniejsza. Z punktu widzenia dyrektora ważne jest, czy dany film posiada walory edukacyjne i do jakich treści z podstawy programowej nawiązuje, czy koreluje z rozwijaniem wybranych kompetencji, z treściami postaw programowych? Idąc tą drogą, otrzymujemy odpowiedź, że nie każde wyjście do kina ma sens. Ten przykład w prosty sposób obrazuje podejmowanie nie zawsze przemyślanych działań edukacyjnych.

Podsumowanie

Chętnie pochwalę się konkretnymi efektami uzyskanymi w ostatnim czasie w związku z udziałem w powyższym programie. Przede wszystkim jest to uzyskanie wyróżniającej oceny pracy oraz pomyślne dla mnie rozstrzygnięcie konkursu na dyrektora szkoły na kolejną kadencję. Dlaczego taki skutek przypisuję udziałowi w projekcie „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”? Otóż dzięki zdobytej wiedzy i umiejętnościom mogłam wykazać się nowatorstwem w swoich działaniach, co spotkało się z uznaniem ze strony oceniających. Łatwiej było mi sformułować koncepcję rozwoju szkoły. Zamyka się ona w haśle: „Kształcenie umiejętności i właściwych postaw podstawą edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną”.

Podejmowane przeze mnie inicjatywy uświadomiły mi jednoznacznie, że w procesie wspomagania nauczycieli bardzo ważna jest rola dyrektora jako przywódcy, który potrafi stworzyć określoną kulturę organizacyjną opartą na właściwych relacjach oraz szacunku do drugiego człowieka – bez względu na rodzaj wykonywanej pracy.

Ośrodek
Rozwoju
Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
email: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl